

УДК 727:373.23

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ДИТЯЧИХ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

М. А. Наконечна

студентка 5 курсу, група А-52м, навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Науковий керівник – к. арх., доцент О. Е. Смолінська

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Статтю присвячено дослідженню особливостей формування середовища дитячих дошкільних закладів світу в контексті їх історичного розвитку. Проведено аналіз існуючих історіографічних джерел; порівняння закордонного та вітчизняного досвіду у проектуванні дитячих дошкільних закладів.

Ключові слова: виховання, педагогіка, дитячий дошкільний заклад, дитячий садок.

Статья посвящена исследованию особенностей формирования среды детских дошкольных учреждений мира в контексте их исторического развития. Проведен анализ существующих историографических источников; сравнения зарубежного и отечественного опыта в проектировании детских дошкольных учреждений.

Ключевые слова: воспитание, педагогика, детское дошкольное учреждение, детский сад.

The article is devoted to the study of the peculiarities of the formation of the environment of children's preschool institutions in the context of their historical development. The analysis of existing historiographic sources is carried out; comparison of foreign and domestic experience in the design of children's preschool institutions.

Keywords: education, pedagogy, children's preschool establishment, kindergarten.

Що ж таке дошкільний навчальний заклад? Згідно постанови Кабінету Міністрів, це навчальний заклад, що забезпечує реалізацію права дитини на здобуття дошкільної освіти, її фізичний, розумовий і духовний розвиток, соціальну адаптацію та готовність продовжувати освіту. Отже, дошкільний вік є першим і одним з найважливіших періодів у становленні індивідуально-особистісних якостей, формування фундаментальних знань та навичок людини – основ, розвиток яких триває протягом усього життя людини.

Дитячий дошкільний заклад (ДДЗ) дає початкові навички соціалізації, естетичного виховання, забезпечує психологічний розвиток. Тому взаємозв'язок між якістю архітектурного середовища дитячих закладів та станом фізичного і психічного здоров'я дітей є важливим при формуванні цього середовища, оскільки воно сприяє гармонійному розвитку дитини, якнайкраще впливає на свідоме та підсвідоме дитини і відповідає її потребам.

Сьогодні питання вдосконалення якості дитячих дошкільних закладів є надзвичайно актуальним, вже існують традиційні погляди на естетичні, психологічні, соціологічні, економічні та інші аспекти проблеми. Дослідження вітчизняної та закордонної проектно-будівельної практики дають підстави визначати можливі підходи до створення сучасної гнучкої мережі обслуговування дітей дошкільного віку.

Ще в античності виникає таке поняття, як виховання. При загальній системі сімейного виховання, життя дітей було включене у життя і працю дорослих. І це можна

вважати базовим принципом для формування дитячих дошкільних закладів, оскільки дитина проводить в ньому переважно багато часу, отже, садок повинен нагадувати оселю [1].

Якщо ж звернутись до історії, то лише в період Просвітництва у Європі з'являється новий тип установи – виховні будинки як спеціальні архітектурні комплекси з великими внутрішніми дворами і продуманою функціональною схемою. В Україні ж тільки починають формуватися перші сиротинці при монастирях, так звані захоронки [2].

У ХІХ– ХХ ст. популярними є педагогічні теорії та практики Ф. Фребеля (нім. педагога, який відкрив перший «Заклад для ігор і занять дітей молодшого віку») і М. Монтесорі (педагог, доктор медицини). Саме на основі їх педагогічних методик функціонує більшість садків світу, в тому числі й України.

У 1920-х рр. на території ще радянської України було розроблено ряд типових проектів дитячих садків, що склалися з таких приміщень: кімната для занять та ігор, їдальня, кімната лікаря та ізолятор, приміщення для персоналу і господарських потреб. Архітектурний вигляд, при цьому, залишався маловиразним, що пояснювалося більшою увагою до раціональності та економічності планувальних рішень, задоволенням не потреб дітей, а вимог лікарів, гігієністів та вихователів. Всі наступні роки будівництво відбувалося на основі типових проектів [3].

В результаті вивчення закордонних об'єктів виявлено наступні характерні риси формування архітектури будівель для дошкільного навчання:

- Габарити приміщень – максимально просторі.
- Технічна можливість трансформації приміщень, що робить їх багатофункціональними. Популярність набувають проекти з пересувними перегородками, завдяки яким можна трансформувати простір і міняти його призначення.

- Структура будівлі сприяє проведенню різноманітних форм занять навчально-виховного процесу: незалежно від зміни кількості і складу дитячих колективів, розміщення меблів, навчального обладнання. Використання зон рекреаційно-комунікаційного каркасу в навчально-виховних цілях.

- Використання конструктивних вузлів, нестандартних архітектурних рішень для забезпечення сприятливих мікрокліматичних параметрів внутрішнього середовища будинку зумовлює появу різноманітних композиційних об'ємно-планувальних побудов, сприяє виробленню нетипових і оригінальних рішень зі стикування конструктивних елементів.

- Використання різноманітних віконних прорізів, що відрізняються розмірами, формою, конфігурацією, сміливими колірними рішеннями, варіантами розташування в площині стіни.

- Обробка поверхні стін шляхом використання різнофактурних матеріалів дозволяє виділити окремі елементи частин будівлі, наявність виступів у вигляді різних геометричних фігур.

- Активне застосування архітектурно-художнього прийому «площинної аплікації» і індексації фасадних елементів визначається включенням в архітектурно-художній вигляд будівлі ДНЗ барвистих елементів символічного значення, наприклад використання в архітектурно-художньому вирішенні фасаду збільшеного дитячого малюнка, казкового зображення, відомих силуетів тварин і т. д.

- Прагнення до максимально гармонійного злиття з навколишнім середовищем.
- Використання в будівництві та дизайні екологічних матеріалів.
- Впровадження енергозберігаючих технологій у будівництві.

- Будівля та прилегла територія ДДЗ формуються комплексно, забезпечуючи оптимальні умови для життєдіяльності вихованців. Суттєвим є врахування містобудівної ситуації та застосування ряду архітектурних прийомів і засобів щодо оптимізації мікрокліматичних умов благоустрою ділянки та внутрішнього середовища будинку ДДЗ для захисту від зовнішніх несприятливих впливів.

□ Використовуються прогулянкові ділянки різної конфігурації, трасування пішохідних шляхів з розвиненою системою візуальних вказівників, що дає можливість використання сюжетів різноманітних постановочних ігор та значною мірою впливає на розвиток емоційної сфери дитини, його фантазії [4].

Архітектура дитячих садків за кордоном розглядалася з позиції «середовищного підходу» і розроблялася архітекторами у співпраці з педагогами та психологами. У центрі уваги сучасної архітектури – дитячий садок, заснований на потребах дітей, для яких і призначені приміщення, меблі і навколишній простір, в який діти занурюються з самого народження. Сучасні дитячі сади повинні відповідати багатьом критеріям, серед яких: наявність місць для сну та ігор, можливість для творчої роботи, місця для прогулянок на вулиці, і, звичайно, творче оформлення інтер'єру і фасадів.

Щодо інтер'єру, можна виділити такі особливості його проектування:

□ Збалансоване кольорове рішення та єдине стилістичне вирішення.
□ «Сценарний» підхід до проектування. Врахування функціональних процесів, їх варіативності.

□ В ідеалі, різні групові простори в одному і тому ж дитячому садку повинні бути вирішені трохи по-різному. Дитина, опинившись в «чужій» кімнаті, повинна одразу це зрозуміти.

□ Художній образ через стилізацію, асоціативну інтерпретацію. Наприклад, тема рослинного світу може бути виражена у вигляді простих геометричних форм, що заповнюють всю площину стіни, підлоги або стелі. Така композиція в силу своєї умовності буде вдало взаємодіяти з архітектурним середовищем. Стилізовані, спрощені форми, згідно з думкою психологів, набувають якості монументальності, набувають велику естетичну цінність, сприяють формуванню єдності всіх просторів в архітектурному ансамблі.

□ Предметне наповнення, що взаємодіє з архітектурним середовищем. Для зони виставки доцільно виділити свій простір і відокремити його від вільної частини стіни кольором і рельєфом.

□ Поліфункціональність та елементи трансформації в інтер'єрі. Це дозволяє значно зекономити площу та суттєво підвищити ефективність навчального процесу.

Отже, можна зробити висновок про те, що сучасний дитячий садок – це симбіоз інженерних систем, архітектурних елементів і форм, інноваційних будівельних і проектних рішень. Врахування всіх цих компонентів з кожного напрямку дозволяє створити не тільки економічно вигідний будівельний проект, але й урізноманітнити образ архітектурних об'єктів для дітей та розвинути архітектурно-естетичний аспект будівель дошкільних закладів. Порівнюючи тенденції розвитку архітектури дитячих освітніх установ за кордоном і в нашій країні, можна сказати, що їх об'єднує одна головна спільна риса: прагнення створити умови, в яких діти будуть рости і навчатися в максимально комфортному для них середовищі. Причини відмінностей криються в різних підходах у системі освіти, в особливостях кліматичних умов та у невідповідності нормативних документів, що регламентують будівництво.

Список використаних джерел:

1. История педагогики. Ч. 1. От зарождения воспитания в первобытном обществе до середины XVII в. : учебное пособие для педагогических университетов / под ред. А. И. Пискунова. М. : ТЦ «Сфера», 1997. 192 с. 2. Світ педагогіки Східної Галичини й українського зарубіжжя XX століття: ідеї, афоризми, висловлювання : навч. посіб. / укладачі: Т. К. Завгородня, професор; Л. М. Прокопів, к.п.н, доцент; І. В. Стражнікова, к.п.н., доцент. Івано-Франківськ : Видавець Третяк І. Я., 2010. 212 с. 3. Кергомар П. Дошкільне виховання. Дитячі садки у Франції. *Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб.* / за заг. ред. Н. Борисової. К. : Вища школа, 2004. С. 121–129. 4. Парфентьева Т. Архитектурный аспект формирования среды дошкольной образовательной организации. *Научный поиск.* 2013. № 4. С. 104–109.